

Tisztás

A tartalomról:

A Várvédő és a Helikon	2
Erdélyi költők, erdélyi folyók	4
Nyergestető, 2012	7
Kvíz	8
Az Előretolt Helyőrség	10

Fontos:

• II. Debreceni Székely Nap, 2013. június 8.

"vannak vidékek gyönyörű
tájai ahol a keserű
számban édessé izesül"
Kányádi Sándor

DEBRECENI SZÉKELY NAP

• VII. Erdélyország az én hazám világtalálkozó, Verőce

Világtalálkozó

„Erdélyország az én hazám”
világtalálkozó

7. Erdélyország az én hazám
2013. június 28. - 30.
Verőce - Csattogó-völgy - Magyarország

Irodalmi folyóiratok Erdélyben: Az Előretolt Helyőrség

Az 1989-es forradalmat követően az irodalmi életet gúzsba kötő politikai, ideológiai kötöttség megszűnt, azonban ezzel egy időben a piacgazdaság logikája kezdett el hatni. Az erdélyi magyar irodalom harmadik újrakezdésének kulcseseményét jelentette, amikor Szilágyi István a Kolozsvári Helikon főszerkesztője – néhány

elvetélt lapalapítási kísérlet kudarcait orvosolva – fiatal írókat vesz be a szerkesztőségbe, majd nemsokára a lap keretein belül, mindenféle megkötés nélkül szerkeszthető oldalakat biztosít számukra. A Serény Múmia a Helikon önálló számozású rovata volt 1993. november és 1997. június között, Fekete Vince költő szerkesztésében.

A rovat mottója: „Ha majd minden rabszolga nép, jármát megunva olajra lép.”

Folytatás a
10. oldalon

kemenyendre@yahoo.com
20/4683706

Idén tavasszal ismét megjelenhetett a Várvédő Erdélyi Helikon Irodalmi Füzetek kiadványa, mely a 10 évre tervezett sorozat második száma. Ezt a kiadványt az Erdélyi Helikon – Marosvécsi Kemény Alapítvány adja ki éves gyakorisággal, melynek segítségével emléket szeretnének állítani a 2 Világháború között Marosvécsen létrejött Erdélyi Helikonnak és annak az 55 írónak, akik a 19 éves fennállásának működése során tagjai lehettek.

Ezt a – gyakran „irodalmi parlamentnek” is nevezett szervezetet bátran nevezhetjük az időszak legfontosabb és legrangosabb irodalmi szerveződésének és ez a minősítés nem csak a tagok kimagasló személyiségükből fakad, hanem abból a tényből is, hogy addig ilyen nagy létszámú írói testületet nem tudtak ilyen hosszú időn keresztül egy szerveződésben tartani, úgy hogy félretéve esetleges személyes és politikai nézeteltéréseiket, a legnagyobb harmóniában és termékenységgel együtt tudjanak dolgozni. Mindez azért sikerült, mert a Trianon-i békeszerződést követően az erdélyi társadalom és ezen belül az erdélyi irodalom is, egyik napról a másikra elszakadt az anyaországtól és ezenel, mint egy árván maradt gyermek

A Várvédő és a Helikon

magára maradt a fennmaradási harcban. Önszerveződésre volt szükség és ez nem volt könnyű feladat, sőt egy ideig a sok kudarc miatt lehetetlennek is tűnt. Ekkor lépett színre Kemény János az akkori marosvécsi vár és a hozzá tartozó birtok örököse, aki felismerte ennek az önszerveződésnek a szükségességét és 1925-ben mindössze 22! évesen, felajánlotta otthonát az erdélyi irodalmi találkozók helyszínének. Ennek a felajánlásnak és egy különleges irodalomszervezői tulajdonságának eredményeként 1926 és 1944 között évente sikerült megtartani a találkozokat, melyekre az akkori irodalmi élet legkimagaslóbb alakjai kaptak meghívást a házigazdától. Rajtuk kívül még a nemzetek közötti megbékélés és megismerés szellemében szász és román írókat is meghívták ezekre a találkozókra.

Ezek a találkozók 2-3 naposak voltak és nagyon barátságos hangulatban teltek. A házigazdák kedvessége és vendégszeretete, a találkozók helyszínének szellemisége arra készítette a íróvendégeket, hogy félretéve az esetleges egymás közötti ellenszenvet, világszemléleti nézeteltéréseket, teljes összhangban az erdélyi magyarság helyzetének javításán és megszilárdításán dolgozzanak az irodalom eszközével. A tanácskozásokon jegyzőkönyvek készültek, melyek segítségével számos információ maradt fenn az utóknak.

Az írók közül, ma is igen népszerű neveket tudunk felsorakoztatni, például Reményik, Kuncz, Dsida, Wass, Kós, Áprily, Jékely és még sokan mások, de

vannak olyan nevek is, melyek a Helikon működésének időszakában a legnépszerűbbek közé sorakoztak, de mára indokolatlanul egyre inkább kezdtek feledésbe merülni. Ezért jött létre Magyarországon az Erdélyi Helikon – Marosvécsi Kemény Alapítvány, melynek fő célkitűzése, hogy ezen írók mindegyike kerüljön vissza a népszerűség és köztudat méltó helyére. Az alapítvány 2010-ben jött létre és mára már körvonalazódott az a két fő pillér, melyek segítségével mentén az alapítvány tagjai megvalósítják célkitűzéseiket. E két pillér közül az egyik az **Erdélyi Helikon Íróinak Emlékűnepsége**. Ezeken az igen népszerű eseményeken, az Erdélyi Helikon szellemisége mentén művészek idézik fel az írók írásait, az ünnepelt írók írásai-ból olvasnak fel és a jubiláló helikonista költők verseit szavalják. Irodalomtörténészek, leszármazottak és érintettek ismertetnek érdekes részleteket a jubiláló írókról. Idén november 21-én 18 órától már harmadik alkalommal fogják megtartani az Erdélyi Helikon Íróinak Jubileumi Ünnepségét, melyet ismét a MOM Kulturális Központ Kupolatermében tartanak meg. Minden érdeklődőt szeretettel várnak a szervezők. A belépés díjtalan..

A másik pillér a **Várvédő Erdélyi Helikon Irodalmi füzetek** kiadványa, melyből a sorozat második számát olvashatják az érdeklődők. A „Várvédő” azt a célt szolgálja, hogy az erdélyi irodalmunk történetének egy rendkívül érdekes, máig aktuális kérdéseket boncolgató, ám sajnos méltatlanul

**K
e
m
é
n
y
J
á
n
o
s**

nul feledésbe merült hagyatékát, annak szellemi értékeit közkincsé tegye. Felelevenítse a Kemény János meghívására Marosvécsre érkező írók, költők alakját, életútját, és ízelítőt adjon műveikből, melyek reméljük, fölkeltek érdeklődésüket és kézbe veszik könyveiket, hogy teljes egészében megismerjék, vagy újra felfedezzék ezeket az életműveket. A cél elsősorban nem

gyar szellemi élet és irodalmi jelenünk elhivatott, jeles képviselőivel is találkozhatnak. Várvédő tevékenysége így remények szerint egyformán hozzájárul majd a marosvécsi várkastélyban létrejött, egyedülálló erdélyi irodalmi csoportosulás művészetének ápolásához és újraélesztéséhez, valamint erős várunk, a szellem, a kultúra szolgálatához is.

Annak érdekében, hogy a Várvédő megjelenését 10 év leforgása alatt éves gyakorisággal biztosítani tudja az alapítvány, és így az 55 tagot számláló Erdélyi Helikon Íróközösség mindegyik tagjáról megemlékezhessenek születésük és haláluk jubileumi évfordulójuk alkalmából, előjegyzőket toboroznak kiadványaikra.

A Várvédő előjegyzői, mint támogatók és pártoló tagok, először elő-

**M
a
r
o
s
v
é
c
s**

**Erdélyi Helikon - Marosvécsi Kemény Alapítvány 2071 Páty,
Ibolya u. 12.**

www.kemenyinfo.hu

a múltidéző nosztalgizálás, hanem az elmúlt évtizedekben szándékosan eltemetett, elfeledtetett, ám páratlanul gazdag erdélyi irodalmi-szellemi hagyaték aktualitásának és jövőbe mutató aspektusainak feltárása is. Ezért az irodalmi szemelvények mellett górcső alá kerül, hogyan él ma a két világháború közti Erdélyi Helikon munkásságának emléke a jelen szellemi embereinek emlékeztetésében, illetve jeles irodalmi személyiségeink miként értékelik az említett életműveket és nem utolsósorban a marosvécsi alkotó közösség hagyatékának fontosságát. A Várvédő sorozat „füzeteiben” ezért a mai ma-

jegyzik magukat arra, hogy a kiadvány megjelenését követően megvásárolják az aktuális számot, ezzel megalapozva annak megjelenését.

Az előjegyzés szándékát akár szóban, akár írásban jelezhetik az alapítvány felé. A Várvédő előfizetők nevei külön oldalon bekerülnek az adott kiadványba, kiemelve áldozatkész szerepüket, melyet a Várvédő megjelenése érdekében vállaltak. A kiadvány megjelenését követően az előfizetők részére előre egyeztetett módon, személyesen vagy postán juttatják el a megrendelt példányt (vagy példányokat). A Várvédő ára: 990 Ft

„.....suhanunk a mormogó Szamos bátor vizében...” - erdélyi költők, erdélyi folyók

Elképzelem, ahogy a vízparton ülve, elandalodva, gondolkodva, s a választ a folyótól várva ül a költő. Fejében kérdések. Szívében fájdalom vagy boldogság. Mire gondol vajon? Mit érez? Milyen válaszokat kap a halkan csobogó víztől? Nézzük hát meg két folyó: a Szamos és a Maros ihlette verseket. Őt művet választottam ehhez a témához. S hogy miért kerül legelső helyre Reményik Sándor alkotása, az a versből kiderül.

REMÉNYIK SÁNDOR: A LÁZADÓ SZAMOS

REMÉNYIK SÁNDOR

A vers azonnal megfogott, magával ragadott. A költő itt csak narrátor. A cím alapján egy öntörvényű folyó képe jelenik meg előttünk.

A legelső szó a *van* létige, a vers első mondata pedig egy kijelentő mondat. A mű erős lendülettel indít. („*Van egy örvénylő pont a gát felett*”) A második sor ígéje („*megtorpan*”) és az előző örvénylő szó ellentéte újabb erős felütés. A további történések függvényében fontos a folyó első jelzője: „*jólnevelt*”. Az erős kezdet csak alapozás, hiszen a szépen felépített sorokat olvasva bontakozik ki a történet, melynek témája, de a dinamikája is különle-

ges. A negyedik sor felsorolása („*Törvény, természet, Isten*”) után az *erőszakol* ige, majd a *lázado* csoda jelzős szerkezet hívja fel a figyelmet az eseményekre. A narrátor által megalkotott mondatok után a következő strófák egy idézetet nyitnak meg. A vers folytatásában már nem a költő beszél, hanem maga a folyó. Megállapítást, tényt közöl a Szamos. Eleinte unalom, fásultság árad a szavaiból, melyek az igék által jelennek meg előttünk: „*nem futok*”, „*utat az út*”, „*fáraszt a futás*”. Az *olyan* névmás négyszeri, valamint az *egyforma* jelző háromszori ismétlése ábrázolja a megunt mederben haladó folyó életét.

Az „*Álom-halászhók, pecsenye-halászhók*” sor érdekessége az a többjelentés, amellyel felruházzhat ez a két szóösszetétel. Hiszen az álom-halász azon ember jelképe lehet, aki még bízik a jövőben, míg vele szemben akár ellentétként is értelmezhetjük a jelenben/valóságban élő - s az élelemért dolgozó embereket. Továbbá a halász szó önmagában, mint jelkép utalhat az útját kereső emberre is, aki megpróbálja jobbá tenni az életét.

A „*Születők, halók és szerelmesek*” sorban talán szándékosan marad utoljára a szerelem, amely túlmutat életen és halálon. (S tudjuk: az ember a haza iránt is a szerelemhez hasonlatos érzést érez - főleg, ha nehezebb körülmények közt él, s nehézségekbe ütközik, hogy a nemzeti identitását a mindennapokban megélje!)

A negyedik strófa felszólító mondatba besűrűsödik az igazi mondanivaló. „*Fordítsd az utam visszafele, Isten!*”

kirsmona@citromail.hu

- kiált fel a folyó, majd fenyeget: „*Vagy magam teszek káromló csodát*”. Itt köszönnék vissza az első versszak szavai, csak itt már nem lázado csodaként, hanem káromló csodaként ábrázolva a folyó sodrását. A mű zárásaként pedig újra egy egyszerű (ám annál hatásosabb) kijelentést olvashatunk: „*De tenger felé nem futok tovább*.”

A Reményik vers témájának folytatása lehet a hasonlóan szomorú hangulatú folyóábrázolás, mely csak azért „kakukktojás”, mert nem a Szamos, hanem a Maros ihlette.

DZSIDA JENŐ: ÉJJEL A MAROS PARTJÁN

DZSIDA JENŐ

Már az első olvasáskor szembe tűnik a költői eszközök tömkelege. Az 1932-ben született, s viszonylag kevés sorból álló mű azt jelképezi: bizony so- sincs menekvés a fájdalmas kérdések elől. A vers címe megjelöli a pontos időt és helyet. Az éjszaka csendjében csak a költő gondolatai „kiáltoznak”.

Rendkívül erős felütéssel: három költői kérdéssel indul a vers. („Sötét folyó, honnan fakadsz? Sötét folyó, meddig szaladsz? Sötét folyó, hová szakadsz?”) Külön-külön is vizsgálható a három ige (*fakad/ szalad/ szakad*) kombinációja, melyek nem csak hangzásuk miatt függenek össze. Az örök kérdésre, hogy honnan indulunk, s hová jutunk, a költő a természeti képződmény megléte által — annak segítségével — keresi a választ. A fakad ige asszociációja lehet: az eredet, a kiindulási pont. A szalad ige jelképezi a menekülést, a szakad ige pedig egy végére érő cselekvésre utalhat.

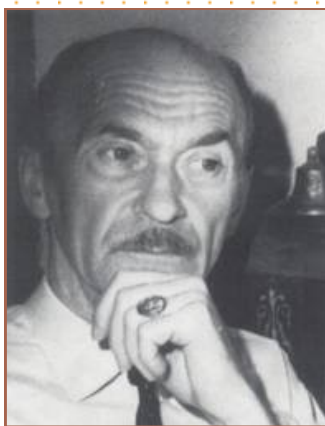
Bár úgy tűnik, hogy választ rejt a következő mondat, valójában viszont az is csak egy tényleírás, helyszínmegjelölés. A második sor ereje abban rejlik, hogy szóismétlésekkel, alliterációval és dupla tagadásokkal fejezi ki mondanivalóját. („*Senki se szól, semmi se lép*”) Ezután megismétli az előző sor kezdő szavait. („*Sötét falu*”) De most már kér, sőt felszólít: „*felejts*”. Ellentét jelzi a meg hasonlottságot: „*virraszt a víz, aludj, aludj.*”

Ezt követően visszatér az indító sor két igéje és a kérdések sora. Eddig a folyóhoz és a folyóról beszélt, most viszont személyes hangvételűvé válik a vers: „*Ó, életem...*” „*Jaj, életünk*” Elkeseredett hangvétel jellemzi az egész verset. Mélyülő fájdalmat jelez a költő sóhaj. Majd a hangulat hirtelen

megváltozik, s egy tárgyilagos kijelentéssel folytatódik a mű. Érzelem nélküli - mégis nagyon erős tartalmat közöl: „*mély, mint a sír*”/ „*bús, mint a sír*”. A két hasonlatot a sír szó kettős jelentését kihasználva fordítja a másik jelentés felé, s a harmadszori ismétléskor már igeiként használja. Érdekes megoldás, ahogy a távolság csökkentésével pontosítja a történeteket. Előbb csak messziről („*Most messziről Valaki sír*”), majd közelítve a falu lakói felé egyre pontosabban látjuk a történeteket: „*Valaki sír, ágyán forog.*” Fokozódik az elkeseredés, hiszen már: „*Mindenki sír és hánytörög*”. A sorzáró *zokog* szó ismétlésével tovább erősödik a mondanivaló. A keretes vers záró sorában a költő három kérdésére már nem kapunk választ. A kör bezárul. A fájdalom, a sírás nem enyhül. Erre utalnak még a jelzős szerkezetek: *Sötét sírás, nehéz sírás, szakadó könny.*

A folyó maga ebben a versben a nemzeti identitás jelképe.

JÉKELY ZOLTÁN: TÜNDÉRI FÜRDÉS

Az előző két politikai színezetű vers után itt egy magánjellegű élmény ihletője és felelevenítője a Szamos folyó. A cím alapján valami játékos, vidám verset várnánk, de a vers mondaniva-

lója teljes ellentétben van ezzel. Az egybefonódó, a költő által szándékosan szét nem választott, sorokat tartalmuk szerint én öt részre bontanám. A kezdő képsorok egy bolyongó gyermeket mutatnak. („*Itt már gyerekkoromban is kerestelek.*”) A fakadó piros virág a szerelemre is, de a tragédiára is utalhat. A második rész csalódott felkiáltással kezdődik. A keresés nem jár eredménnyel. („*Mindig hűlt helyedet leltem.*”) Ennek fájdalma tükröződik az utolsó sorban: „*Azt hittem, a szívem is megszakad.*”

A harmadik rész egy látomás kettőjükéről, ahogy átváltozva, félig még emberi alakban, de félig már halként úsznak a Szamosban. Kedves hangfestő jelzővel illeti a folyót (*mormogó*). Találunk egy alliterációt is: „*vízhasító, villótestű*”. Kettejüket így jeleníti meg: „*vízi pár*”, sőt a vers ihletőjét királynőnek kiáltja ki. („*Tudják, a víz királynője te vagy.*”)

A negyedik részben egy pillanatra felvillan a valóság keserűsége („*Él bennem a hiú kívánság/ reménytelen remény*”). Majd a költő elmeséli, hogyan képzelte a jövőt. („*együtt fogunk egykor pihenni*”) A *pihenni* szó háromszori ismétlése nyugodt, békés hangulatot teremt. Az üvegkoporsó képe szép jelkép. Nincs semmi fájdalom, csak a békés lebegés. Attila király említése teszi egyszerre fenségesse, s mégis kicsit rémítővé a pillanatot. („*Lenn fogunk jámboran pihenni, / mint az a nagy király*”) De bizony nincs menekvés a bénító fájdalom elől. Nem lágyan ringó vízi pár már ők, hanem rönkök. („*két kósza, szürke rönk*”) Igéi kiábrándultak: *kopunk, zúzódunk, alámerülünk*. Az alámerül teljesen ellentétes a negyedik rész pihenni igéjével.

JÉKELY ZOLTÁN

Míg az előbbi a teljes feladást az utóbbi a választott sorsot jelképezi.

A versben a folyó szerepe nagyon szépen rajzolódik ki. A hangulattól, az élet történéseitől függően lehet édesen ringató bölcső, de lehet a szomorúság helyszíne is.

SZILÁGYI DOMOKOS: ESTE, TAVASSZAL

Szilágyi Domokos

Mind a két Szilágyi Domokos vers 1956-ban született, s mindkettő a tavaszi világba kalauzol el bennünket. Az elsőben virul a táj, a másodikban a költő lelke van tavaszi hangulatba (zsongásba) öltöztetve. Az Este, tavasszal című műben — mely egy kedves és szép hangvételi alkotás — teljesül a cím alapján várt érzés: a költő elmeséli egy tavaszi estéjét, benyomásait, miközben a folyót és a várost figyeli. Viszonylag pontos adatokat kapunk a helyszínről és az időpontról. Az, hogy esteledik — így hangzik a költőtől: „az égszínkébe már korom vegyült”. Egy szép megszemélyesítéssel folytatódik a vers: „a várost köpenyével lassan betakarta az álom”.

A hangulatot igék segítségével (ballagott, kígyózik, sóhajtott), a múlt és jelen váltogatásával és a megszemélyesítések sorával alapozza meg a költő. A strófaként váltogatott kereszt-

rím és félrím pedig kecses ritmust ad a versnek. A mű jellegzetessége még a távolból figyelő leírás, mivel fentről-messziről nézi a várost. Játékosság, gyermeklelkűség cseng ki a sorokból az által, hogy tintához és itatóshoz hasonlítja a folyót. („lassan folyó fekete tinta”)

Az utolsó versszakban újabb kedves képek jelennek meg. A tücsökciripelés így hangzik Szilágyi Domokos szájából: „A fű között két mezei tücsök/cserélte tapasztalatait hegedűszavakkal”

Végül pedig megkapjuk a jövő reményét, s egy igazi tavasz ígérét: „előreküldte a város fölé / lágy lehetét a májusi hajnal”

SZILÁGYI DOMOKOS: ZÚZMARÁS TAVASZ

A másik vers címe alapján egy ellentétekre épülő verset várhatunk. A kétszeres tagadással induló Szilágyi Domokos műben az első strófa a soha tagadószóval kezd, és meg is ismétli. Ezáltal pedig egy kiábrándító tájleírást ad. („Soha még, soha még ilyen tavaszt!”) A „csupaszon meredeztek” és a „szemtelenül vetkőztette” szóösszetételek egy üres, szomorú tájat mutatnak. A második versszak ígéje a „vártam” a tavaszi várakozásra és a reményre utal. A megmozduló föld kettős jelentésű: a kibújó növényekre éppúgy utalhat, mint a forradalmi változásokra. A csalódás kiábrándító: „De nem történt semmi”. Végül aztán a szerelmes érzések elsöprik ezt a fájdalmat. („mentünk összesimulva mi ketten.”) A tájleírás szavai után a harmadik versszakban a sétatér, vagyis a hétköznapi élet helyszíne lesz a vers

központja. („Dideregve aludt a sétatér”) A Szamos alszik de nem mozdulatlan. Titkát csak a boldog és ébren figyelő szerelmesekkel osztja meg. („álmát a Szamos csobogta halkan”) A barna avar még az őszre — az elmúlásra — utal, de már van benne némi ígérlet is a szebb jövőre, mely aztán meg is érkezik. A negyedik strófa boldog kezdettel indul („Csodaszép tavasz volt. Ragyogott az ég”), melyet tovább fokoz a harmadik sorban a gyönyörű jelzővel. Ennek a versszaknak csak egyetlen ígéje van: a ragyogott. A „mozdulatlan, tüzes tenger” szép költői képe után a többi jelző is pozitív csengésű: tüzes, felejthetetlen. Ellentéttel zárul a vers: „zúzmarával és szerelemmel.”

Vajon milyen szempontok szerint lehet tájköltéssel foglalkozni? Milyen hatást vált ki, s mitől más az erdélyi tájköltészet? Véleményem szerint attól szépek ezek a versek, mert mindegyik máshogy látta a folyót, mindegyik más érzéseket kelt bennünk olvasókban. Azt kijelenthetjük, hogy a versek ihletője tényleg minden esetben a Szamos vagy a Maros, de abban már eltérnek, hogy mit akarnak kifejezni. Az erdélyi magyarság nehéz helyzete ábrázolódik A lázadó Szamos és az Éjjel a Maros partján címűekben. Fájdalmas gyermekkori emléket idéz fel a Szamos Jékely Zoltánban, és csak Szilágyi Domokosnál szűkül le a mondanivaló a valódi tájleírásra.

Ezután már nem marad más hátra, mint mindannyiunknak kiülni a Szamos vagy a Maros partjára és megfogalmazni a saját gondolatainkat, feltenni a saját kérdéseinket. A folyó válaszolni fog. Ebben biztos vagyok!

-KM-

Nyergestető, 2012

ERDÉLY-KVÍZ

1. Melyik történelmi tanulmányokból ismert terület, település nem a mai Románia területén fekszik?
Majtenyi sík
Világos
Vereczkei-hágó
Koloszmonostor
2. Körülbelül hány magyar nemzetiségű lakosa maradt Dél-Erdélynek a II. Bécsi döntés után?
1 millió
50 ezer
nem maradt
400 ezer
3. Ki volt Erdély utolsó fejedelme?
I. Apafi Mihály (1632-1690)
II. Rákóczi Ferenc (1704-1711)
gyerőmonostori Kemény János (1661-1662)
felsővadászi II. Rákóczi György (1648-1660, megszakitásokkal)
4. Melyik magyarországi együttes dala a Temesvári vásármap?
Omega
LGT
Edda
Bikini
5. Hol rendezik a Félsgiget rockfesztiválokat?
Szászváros
Brassó
Marosvásárhely
Nagyvárad
6. Kiről kapta a nevét Marosvásárhely 16. században alapított líceuma?
Bethlen Gábor
Teleki Samu
Bolyai Farkas
Pázmány Péter
7. Melyik évben mutatták be Csíksomlyón – 350 ezer néző előtt - az István a király rockoperát?
1995
1980
2010
2003
8. Melyik román minisztériumot vezette Kelemen Hunor RMDSZ politikus 2009-től?
agrár
belügy
külügy
kulturális
9. Melyik romániai megye települései a következők: Erdőszentgyörgy, Radnót, Dicsőszentmárton, Szászrégen?
Hargita
Maros
Bihar
Kolozs
10. Mely mai országok határán található a Vaskapu-szoros?
magyar-román
román-ukrán
román-bolgár
szerb-román
11. Melyik szervezetet alapította Böjte Csaba ferences rendi szerzetes?
Erdélyi Múzeum Egyesület
Dévai Szent Ferenc Egyesület
Erdélyi Kárpát Egyesület
Erdélyi Szépmíves Céh
12. Melyik erdélyi futballklubban kezdte a pályafutását Jenei Imre, aki mind a magyar (1992-1993), mind a román (2000) válogatott szövetségi kapitánya is volt (mielőtt a Steaua Bukarestbe igazolt)?
Arad
Koloszvár
Beszterce
Nagyvárad
13. A kolozsvári Mátyás-szobor 1900-ban a világkiállítás Grand Prix díját nyerte el, hol volt a világkiállítás? (1902-ben avatták fel Kolozsváron)
London
Monaco
Párizs
New York
14. Kinek a regényhőse volt eredetileg Dracula gróf (a segesvári születésű Vlad Tepes havasalföldi fejedelem, Mátyás király szövetségese)?
Jókai Mór
Bram Stoker
Arthur Conan Doyle
James Joyce
15. Ki nem tartozik az ún. I. Forrás-nemzedékhez?
Lászlóffy Aladár
Kányádi Sándor
Szilágyi Domokos
Bálint Tibor
16. Melyik város színháza, az ún. Északi Színház, melynek magyar nyelvű tagozata Harag György nevét viseli?
Temesvár
Szatmárnémeti
Gyergyószentmiklós
Zilah
17. Hány km a Déva-Vajdahunyad távolság műúton?
65 km
111 km
20 km
85 km
18. Mikor rendezték az első Ezer Székely Leány napot Csíkszeredában?
1785
1931
1990
1956
19. Hol avatták fel 1941 karácsonyán az Olimpia lesiklópályát, mely a magyarországi téli olimpia egyik központi helyszíne lett volna?
Biharfüred
Hargitafüred
Félixfüred
Borsafüred
20. Torda folyója
Szamos
Küküllő
Aranyos
Hortobágy

A 2013. márciusi számban megjelent kérdéssor megfejtése:

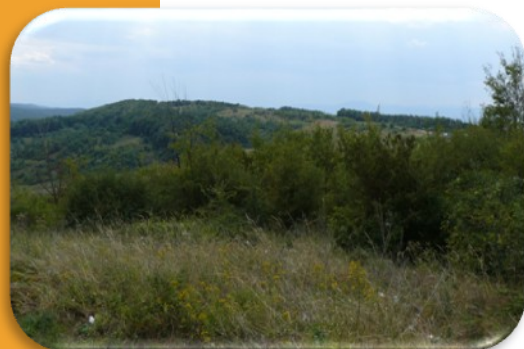
1. Viharsarok: nem Erdélyben található
2. Liptói-havasok: nem Erdélyben található
3. Lápos-mente: nem a kalotaszegi tájegység része
4. Pusztaszentlászló: Zala megyei község, nem Erdélyben található
5. Révi-szoros: nem a Kárpátok szorosa
6. Engedjétek hozzám jönni a szavakat: nem Wass Albert regénye, hanem Sütő Andrásé
7. Illovszky Rudolf. Nem erdélyi születésű labdarúgó volt
8. Aba Sámuel. nem erdélyi fejedelem
9. Schwaben: nem erdélyi szász település
10. Holmi: nem erdélyi magyar irodalmi folyóirat
11. Berbécs: nem növény
12. Wass Albert: Czímeresek: nem jó a szerző, Tamási Áron regényéről van szó
13. TL: nem erdélyi megye jelzése (Tulcea)
14. Csengersima-Nagycsanád: a csengersimai átkelőhely párja Pete, a nagycsanádi Kiszombor
15. Szatmárnémeti: A Holnap városa : a Holnap (folyóirat) városa Nagyvárad

ERDÉLY-KVÍZ
ERDÉLY-KVÍZ

Csíki András tanulmányképpen

hovatovább
osztoznunk kellene
osztoznunk
az ájulások közelségén
a sóvár ábrándok
fekete vákuumán
a sebesült emlékeken
a nagyszülők s a
szüleink kényszerképzetén
legalább az elfogadásban
legalább az elfogadással
sors-összeszíjazó hámok
gének kocsirúdja
csecsemősírás
a szülőföld nehéz története
ólomléptek és -könnyek
ismeretlenség a megszokásban
itt matatnak kabátujjunkat
gombjainkat babrálják
öreg körmű kezek
néha megsimogatnak
arcunkon smirgliznek egyet
s ahogy szőlőfürt-időnkéből
szemezgetünk
mindegyre mormolják
gyalulatlan rögeszméiket
az okos filozófiát
bogaras ideáikat
miből azt vonom le
tanulmányképpen
hogy osztoznunk kellene
osztoznunk feltétlenül
minekutána minket is
lassan kikanyarítnak
a világból és két
bevezetés közt mi is
szöszmötölni fogunk
hiába fészkelődve
kényelmetlenül

A fiatal erdélyi írók által választott folyóiratnév (valójában a Kolozsvári Helikon melléklete, fióklapja) elemzése kapcsán Balázs Imre József a Rejtő Jenővel kapcsolatos evidenciákból indul ki: sokan olvassák, a magas kultúra hivatalos platformjain nem nagyon illik túlzott elismeréssel szólni róla, viszont, és mégis, mindezek ellenére jó — ezek a mindenkori induló író számára kecsegtető ismérvek. A mozgalmasság és a mumifikálódás összekapcsolása pedig jelezte az abszurd, groteszk, relativizáló hangvétel preferálását. (Balázs, Kolozsvári Helikon, 2008/6)

„És akkor felnő ebben az elgyötört régióban egy új nemzedék, mely abehyett, hogy megnyúlt képpel, földre szegezett tekintettel, kucmáját vagy az asztalkendőt babrálgatva magányos, bagolyhubogta templomtornyokról, bedeszékázott ablakú iskolákról és kitépt nyelvű bús magyarokról regélne, a sarokba vágja az ódon lantot és elővéve a tangóharmonikát, beül Rejtő Jenő valamelyik bírbedt kocsmájába a matrózokkal együtt mulatni. Mert egy nyelvnek sokkal több esélye van az életben maradásra, ha dalokat énekelnek rajta, viceket mondanak és szerelmesek egymás fölébe, mint ha többékekes eposzban félélt aggodalommal elsorolják a minduntalan rá leselkedő veszedelmeket, hogy az olvasónak a frásztól a torkán akad a szó, ami már valóban előszobája lehet a nyelv halálának.” (Lakatos, 1996, 22)

A Helikon biztosította a lap folyamatos megjelenését — kezdetben néhány belső oldal feletti rendelkezés átadásával — segítve az új erdélyi írógeneráció megerősödését, mely a kezdetekkor a Helikon fiatal írószekciójaként volt értelmezhető. Az első lapszámban debütált az a négy szerző (Orbán János Dénes, László Noémi, Sántha Attila, Fekete Vince), aki az 1995-ben útjára induló Előretolt Helyőrség első négy kötetét (Kiadója: az Erdélyi Híradó Könyv- és Lapkiadó) is jegyzi. A következőket építkezést jól mutatja, hogy a Múmiából induló, majd a Helyőrség védjegye alatt munkálkodó szerzők önálló lapjukat és könyvsorozatukat is Rejtő-regény után nevezik el. A kilencvenes évek Helyőrség könyvei és az 1989 előtti Forrás-

kötetek tulajdonképpen ugyanazt az igényt voltak hivatottak kielégíteni. Az utóbbi a fiatal erdélyi magyar szerzők számára egyetlen bemutatkozási lehetőség volt, míg az előbbi — a könyvkiadás monopóliumának megszűnésével nem egyetlen, de tagadhatatlanul — a korszak egyik legnívósabb indulási lehetőségeként értékelhető.

„A város ahol élhet a test
- Kolozsvár, Brassó, Budapest-
zavaros, langyos, sárga tó”

Orbán János Dénes:
Hátlapvers, részlet

A jelentkező szerzők nem azonosíthatók egy konkrét irányzat képviselőiként, sokkal inkább korosztályi kapocsról van szó, annál is inkább, mert a Múmia egyre inkább kötelező bemutatkozó felületé vált az irodalmi életbe újonnan érkezők számára. Ebből a megközelítésből a Helyőrség jobban körülírható és biztosabb alapokon nyugvó irodalomtörténeti megállapítások tehetők vele kapcsolatban: a vidámság, a messianisztikus transzvilvanizmussal való szakítás igénye (Lásd a következő írásokat. OJD: Makai (Az ördögsekér kocsisa); OJD: A Remény(ik) kísértet), a populárist előszeretettel megkóstoló és kifacsaró alkotásoknak adja meg a közlés lehetőségét. Mindezt kiválóan példázza az újság főszerkesztőjének az első lapszámban megjelenő programadó cikke. „Olyan lelkesedéssel kéne harcolni az irodalomért, mint rejtő Jenő bájos és dilettáns poétája. Az irodalom halála divatos téma manapság, holott nem ez a veszély, hanem a háttérbe szorulása. A hagyományokhoz, az irodalom köré szőtt mítoszokhoz ragaszkodó irodalmár, aki szeretné egyedüli hatalomnak tudni az irodalmat, dermedten, tehetetlenül figyeli, hogyan bizonyítja be a reklámiügynök vagy az antifilozófia fele görbüli filozófus, hogy mennyire szükség van olyan dolgokra, amelyek szászor békézná-

pibbak, mint a művészet... Az itt és most bonyolítja, súlyosabbá és érdekesebbé teszi ezt a harcot. A helyőrség kétszeresen előretolt. Egy kisebbség irodalmáról (is) van szó, annak jövőjéről. És ennek a kisebbségnek — legalábbis a művészetek terén — el kell felednie, hogy ő kisebbség.” (Orbán, 1995, 321)

Az újság 1995. január 18-án indul (1. évf. „előretolt szám”) és 1997-ig irodalmi kétheti lapként, folyóiratként működik — az első számot szórólapon hirdette az Erdélyi Napló (EN), majd az első sorozat három száma az EN ingyenes mellékleteként jelent meg. Kiadója a Szócs Géza által vezetett Erdélyi Híradó Lap- és Könyvkiadó.

Elek a Helyőrséggel kapcsolatban a szerzők szabadságvágyát és az irodalom szórakoztató funkciójának restaurálási szándékát emeli ki, mely nézete szerint egyesek számára a transzközép — modernizmussal, posztmodernizmussal, transzvilvanizmussal, a transzcendenssel, filozófiával szembe forduló — irodalmában manifestálódott. Megállapítja, hogy ezen törekvések bár a maguk idejében újszerűnek tűntek, azonban művészi eszközeik („költészet depolitizálása, a köznapiság tematizálása, a populárisabb nyelvi regiszterek alkalmazása, a szexualitás szabaddabb megjelenítése, a szent és a profán, a különböző esztétikai minőségek egymásba játsztatása, egyáltalán a (nyelvi) játékok, az ironia és az intertextualitás előtérbe kerülése”) már megjelentek a hetvenes évek neoavantgárd, és a nyolcvanas évek posztmodern költészetében. Ezekből kifolyólag a csoportosulásnak nem az újszerűségét, hanem a radikalizmusát érdemes kiemelni. (Elek, Bárka, 2010/2.)

A Múmiában és a Helyőrségben induló költők — Orbán, Sántha, Fekete, illetve a tőlük eltávolodó Kelemen Hunor és László Noémi — a populáris szféra felé nyitottak „elméleti-ironikus kiáltványaikban”. Orbán és Sántha versei nem formájukban hoztak radikálisan újat, hanem felerősítettek egy bizonyos nyelvhasználatot: Villon, Morgenstern, Borges vagy populáris regényhősöket (Troppauer Hümér, Vanek úr, Münchenhausen báró). Ezek ezidáig csak periférián voltak jelen a magyar verskultúrá-

ban. A nemzedék többi tagja – Jánk Károly, Demény Péter, Kelemen Hunor – ezzel szemben késő modern poétikák változatait művelik. Az ezredfordulóra az Előretolt Helyőrség leginkább márkánévvé vált, nem egy egységes poétikai arcvonalat jelöl – a Forrás szerepét tölti be. (Balázs, Korunk, 2001. november) Inkább korosztályként, mint irányzatként definiálhatóak tehát a fenti lapok. Fiatal szerzők (akár magyarországi, felvidéki, újvidéki) bemutatkozása, román irodalom fordításai, újra felfedezett szerzők közlése mellett, megjelentek az irodalomról szóló beszéd műfajai is: interjú, kritika, naplójegyzet, tanulmány. Később az Irodalmi Jelen, a Korunk, az Echinox, a Látó és a Várad is nagyobb hangsúlyt fektetett a pályakezdők írásainak közlésére, különféle debüt rovatok indításával.

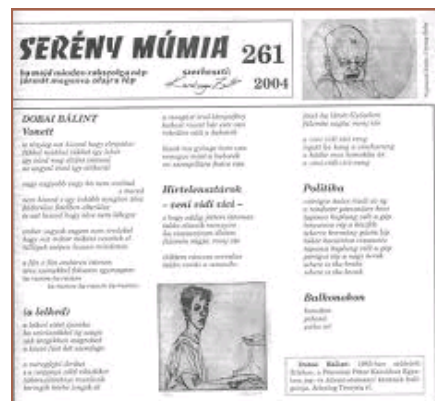
Fekete Vince, aki a Múmia szerkesztőjeként dolgozott 1993-2004 között, a Tiszatájnak adott interjújában az indulásról szólva kiemeli, hogy a kilencvenes évek elején a kolozsvári egyetem irodalmárai számára nagyon optimális helyzet állt elő: a Sántha Attila által szerkesztett – nagy múltú - Echinox című egyetemi lap közlési lehetőséget, a Bretter György Irodalmi Kör pedig vitafórumot biztosított. Azzal, hogy a Múmiában, majd a Helyőrségben rendszeresen publikálhattak, a fiatal írógeneráció kibontakozhatott és tovább fejlődhetett, mely rendkívüli hatással volt az erdélyi irodalmi életre. Fekete a második Forrás generáció utáni legnépesebb írói csoportosulásként értékelte nemzedékét, melynek tagjai a jóleső akolmeleg után elindulnak saját útjukon. (Tiszatáj, 2000. augusztus, 93-97)

A Babes-Bolyai Egyetem diákjai által szerkesztett lapnál érdemes egy kicsit elidőzni, hiszen története révén bepillantást nyerhetünk abba a szellemi műhelybe, melyből a kilencvenes évek új irodalomfelfogása, a kisebbségi lét mérőben új értelmezése ered. Az Echinox 1968-as alapítása óta a román kulturális élet egyedülálló kezdeményezése, indulásakor három nyelven (román, magyar, német) biztosította a szabad szellemi kitérülést és a kultúrák szinergiáját. Ahhoz, hogy a kilencvenes évek erdélyi magyar irodalmának frissességét, a hagyományok sikeres beolvasztását és az új európai

szellemiségnek való megfeleltetését megmagyarázhassuk, nézzük meg, hogy a román főszerkesztők (magyar oldalak szerkesztői: Szócs Géza 1974-77, Egyed Péter 1974-78) által szerkesztett lap, milyen táptalajban fejlődött ki. Az újság a hatvanas évek szabadabbnak tűnő levegőjében indul útjára, amikor a totális diktatúra szorítása enyhülni látszik, illetve amikor az enyhülés látszatát kelti a rendszer, köszönhetően többek között a nemzetközi eseményeknek (Csehszlovákia, 1968). Az 1968. szeptemberi minisztériumi határozat értelmében az egyetemi diákság saját periodikát indíthatott, illetve megszervezhette irodalmi és filozófiai köreit, ahol a felolvasások és a művekkel kapcsolatos vitasorozatok megteremtették a publikációs igényt. Az egykori szerkesztők visszaemlékezései alapján a román és magyar nyelvű diáklap ötlete egymástól függetlenül született meg, azonban az egyetem rektora – felve a szeparatista törekvésektől – kizárólag egy háromnyelvű folyóirat ötletét fogadta el – habár német (szász, sváb) kezdeményezés nem is volt. Ebben a rendszerben a magyar szerzői gárda és szerkesztőség elvileg alá volt rendelve a román vezetés akarátának, a gyakorlatban viszont egy gyümölcsöző kooperáció valósult meg, köszönhetően a toleráns román szerkesztőknek, elsősorban Ion Popnak és Aurel Cordobannak. (László, Látó, 2010. november)

A kora Ceausescu-rendszer magyar intézményeket román intézményekbe integráló asszimilációs politikája így az Echinox esetében azzal az eredménnyel járt, hogy egy viszonylag szabad szellemi műhelyben, a kisebbségi lét nyitottsága tudott érvényesülni, ami meggyőződésem szerint a kilencvenes évek elejének irodalmi mozgalmaira nagy hatást gyakorolt. Érvényessé vált Kuncz Aladárnak a húszas évek végén az Erdélyi Helikon filozófiájával kapcsolatban megfogalmazott álláspontja, mely szerint: „A kisebbség csak politikában kisebbség, irodalmában és műveltségében maga az egyetemeség”. (idézi Pomogáts, 1983, 117)

A 90-es évek fiatal erdélyi irodalma nagyrészt a Helyőrséggel azonosítódik, nem utolsósorban az Echinox transzközépről szóló fejtegetései okán, és azért mert a szerzőiknek sikerült bekapcsolódni az egyetemes magyar irodalom

áramlataiba, diskurzusaiba. Hozzájárult ehhez, hogy a Helyőrség vezető szerzői egy szűkebb, jobban belátható alkotói kört alkottak, alkotnak – mint a Múmiában publikálók – így a kritika, de akár az irodalomtörténet által is jóval könnyebben „kezelhetők”. A Múmia által láttnak akart túlságosan nagy tér a 2004-es főszerkesztő-váltás után szűkül, azáltal, hogy a pozíciót elfoglaló Karácsonyi Zsolt 2005-től Nagy Kilometrik néven viszi tovább igyekeztét a „csavargótematikát” és a goliárd irodalom köré szervezni lapját.

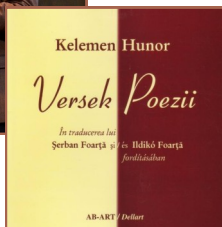
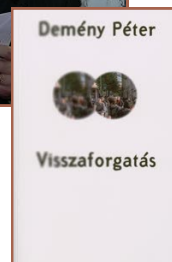
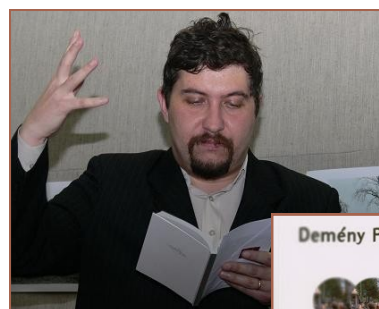
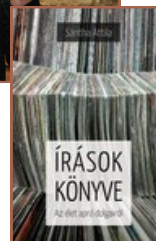
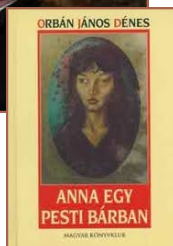
Az ún. Transzközép egy irodalmi-művészeti irányzat és csoportosulás, melynek megnevezését Sántha Attila és Bréda Ferenc alkotta meg Kolozsváron, 1991-ben a transz, transzilván és az aranyközéput szavakból. Ugyanebben az évben az irányzat képviselői újraindítják a Gaál Gábor Irodalmi Kört, mely 1993-tól Bretter György Irodalmi Kör néven folytatja működését. A Bréda és Sántha által szerkesztett Echinox 1993/3. számában, jelenik meg az első ún. Transzközép-kiáltvány és az alapítók írásai. Ezt követően a Helyőrség válik 1993-1995 között a szerzők legfontosabb publikációs felületévé, majd 1995-től a folyóirat az Erdélyi Híradó könyvkiadóval társulva saját könyvek megjelentetésére is lehetőség nyílik, 2004-től az alkotói kör felvette a Szépirodalmi Páholy megnevezést is. Irányelvként került megfogalmazásra többek között a humorosság és az önironia, a populáris irodalom és szubkultúrák irányába történő nyitás, az irányzat legfontosabb tanítómesterei: Villon, Faludy, Rejtő és Reinhold Alfréd. A kilencvenes évek transzközép áramlatáról Kelemen a következőket írja a Tiszatáj kritika rovatában: „Irodalmi magatartásukról elmondható, hogy az izmusok kora óta folyamatosan periferizálódó művésze-

tet a szó legkomolyabb értelmében vett >>anything goes<< segítségével próbálják középre, a mindenkori egzisztenciális, tehát az időben elillanó, örök, sokaságában egységes és teljes középpontba állítani. A komoly értelem pedig azt jelenti itt, hogy törekvésük művesen engedő irodalmi magatartás. Mindent befogad, minden létezőt. A létező olyan, mint a cápa. Mozog. Ha nem mozog, már nem létezik. A kirekesztő, mozdulatlan >>művészet<< a transzközép nem hajlandó befogadni. és >>jól fejbe veri<<. „ (Kelemen, 1996, 81)

Folyamatosan visszatérő kérdés a transzközepesek nemzedékként, irányzatként való minősítésének helyessége, vagy a transzközép kiáltványok komolysága. A csoportosulás tagjainak Erdély irodalmi életében játszott fontos szerepe azonban vitathatatlan, többek között az Erdélyi Magyar Írók Ligájának (E-MIL) létrehozásában, a Helikon ifjúsági szekciójának működtetésében (Múmia, Kilometrik), Kolozsvár irodalmi életének szervezésében (Bulgakov irodalmi kávéház, Kolozsvár) játszottak, játszanak főszerepet.

Az Előretolt Helyőrség Alkotó Műhely az anyagi okokból megszüntetett nyomtatott folyóiratát, 2006. novemberétől internetes felületre menekítette.

-CSA-

Az EJKE működését a Nemzeti Együttműködési Alap támogatja

NEA

Az Erdélyt Járók Közhasznú Egyesület negyedéves folyóirata

Kiadja: EJKE, 4032 Debrecen Vezér u. 23. IV/10.

Felelős szerkesztő: Csíki András

Lektor: Pap Gy. László

-TISZTÁS-
-TISZTÁS-

